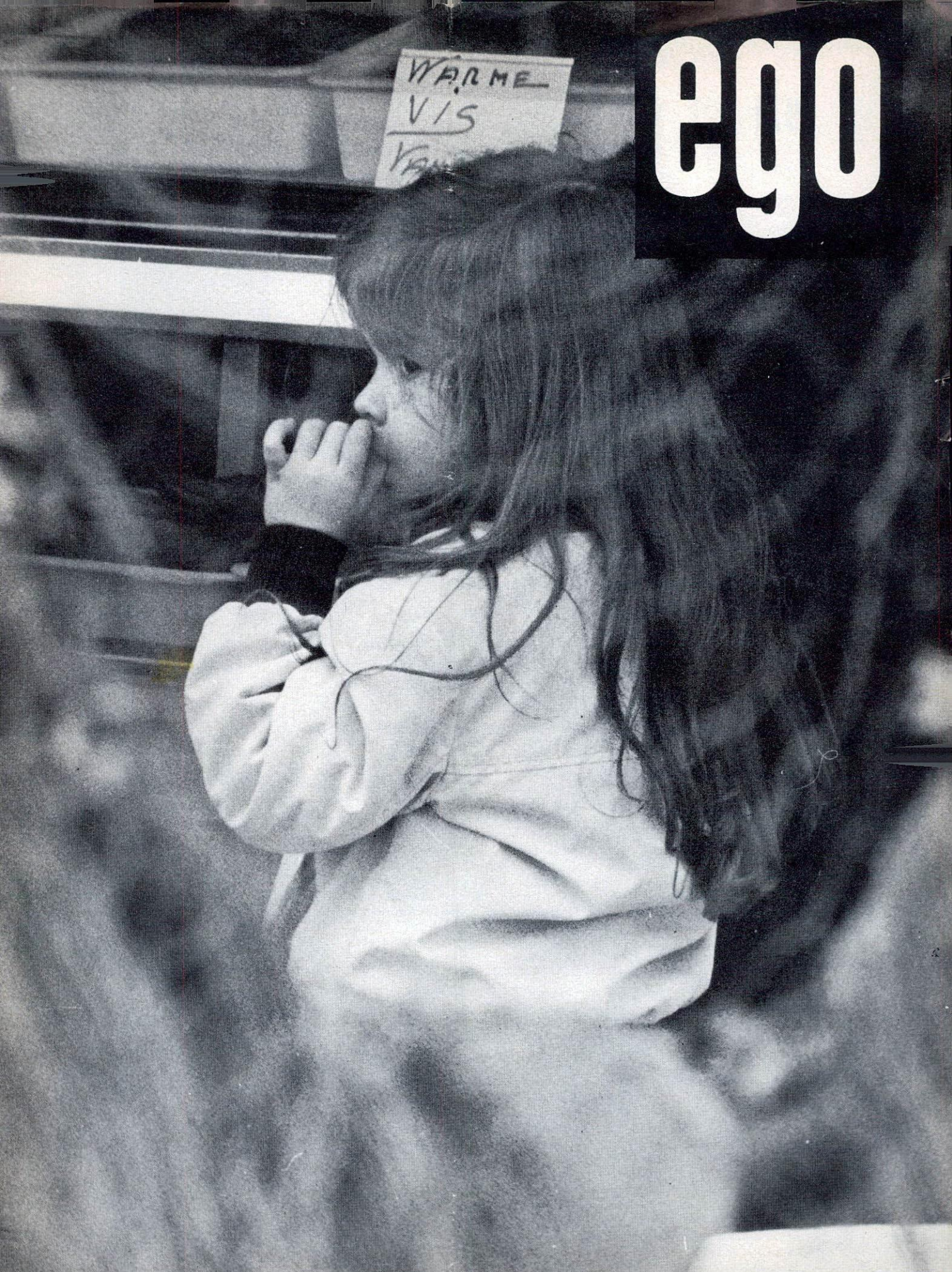

ego

DEZE MAAND

Wim Jesse: **Het schaatscircus draait.** Pag. 3

Jan Stoof: **Is de rock dood?** Pag. 6 en 7

Peter Moreé: **Kelly's heroes.** Pag. 8 en 9

Kort voor het einde van het jaar 1970 kregen we van de minister bericht dat het korps humanistische raadslieden met twee zal worden uitgebreid. Dat betekent dat er in 1971 veertien raadslieden zullen zijn en nog twee vormingsleiders in het Coornherthuis, een totaal aantal dus van zestien.

We zijn de minister dankbaar dat hij op deze wijze medewerkt aan de mogelijkheid om ons werk kwalitatief en kwantitatief te verbeteren en in vergelijking met de situatie waarmede we nu zeven jaar geleden begonnen, in september 1964; zijn we al heel wat verder. Toen hadden we vijf raadslieden en één vormingsleider.

Die dankbaarheid neemt niet weg dat we ons goed bewust zijn dat de humanistische geestelijke verzorging nog altijd in een bijzonder ongelukkige situatie verkeert. Het grootste euvel is waarschijnlijk wel dat we door het kleine aantal raadslieden (er zijn over de drie strijdkrachten verdeeld ongeveer 130 predikanten en 130 aalmoezeniers werkzaam) niet in staat zijn onze bijeenkomsten in kazernes, legerplaatsen enz. gelijktijdig met die van dominee en aalmoezenier te doen plaats vinden. Het eerste gevolg daarvan is dat we de commandanten steeds weer moeten verzoeken om op andere tijden les te mogen geven, wat dan nogal eens een verstoring van overige lessen en bezigheden betekent. Eerlijkheidshalve moet worden gezegd dat het groter commandanten ons wel terwille is geweest op dit punt maar dat het toch altijd, begrijpelijkerwijs, met moeilijkheden is gepaard gegaan.

Het heeft ook de deelname aan onze bijeenkomsten geschaad. Met name aan de scholen waren leerlingen vaak verplicht onze bijeenkomsten te laten schieten omdat ze nu eenmaal andere lessen, die gelijktijdig werden gehouden, voor hun opleiding niet konden missen. In sommige onderdelen raakten die bijeenkomsten op aparte uren, zonder dat er van opzet sprake was, ook te gemakkelijk in het vergeetboekje. In de loop van de zeven jaren dat we nu bijna bezig zijn heeft het feit van het niet synchroom kunnen draaien met de andere geestelijke verzorgers de commandanten veel ongemak bezorgd en heeft het regelmatig verhinderd dat bepaalde groepen militairen, die dat overigens wél wilden, onze bijeenkomsten bezochten.

Het ziet er naar uit dat deze zaak in 1971 en volgende jaren nog hinderlijker gaat worden. Immers in steeds meer onderdelen, en met name weer in de scholen, streeft men naar een gehele of gedeeltelijke vervanging van de gevolessen (om dat oude woord nog maar eens te gebruiken) door vormingsmiddagen onder de leiding van de gezamenlijke geestelijke verzorgers. Wij zijn daar voorstanders van! In ons rapport „Nu en Straks” hebben we de argumenten opgesomd die voor deze nieuwe wijze van werken pleiten.

Maar we moeten er natuurlijk ook aan kunnen deelnemen! Dat zal alleen mogelijk zijn als het aantal raadslieden niet af en toe met een paar wordt uitgebreid maar als er een zodanig aantal raadslieden komt dat een synchroom werken met de andere geestelijke verzorgers mogelijk wordt. Daarvoor is het nog niet noodzakelijk dat er nu ook op korte termijn 130 raadslieden komen. We hebben de minister in begin 1970 uitvoerig aangetoond dat voor een redelijke werkwijze het aantal raadslieden zo spoedig mogelijk op 36 zal moeten worden gebracht. Wij begrijpen heel goed dat dat voor de minister een moeilijk te behappen zaak is. Toch is de consequentie van de aanwezigheid van de humanistische geestelijke verzorging in de strijdkrachten dat deze verzorging op ongeveer gelijke wijze als de andere richtingen in staat wordt gesteld om haar werk naar behoren te verrichten. En dat kan alleen als het aantal raadslieden aanzienlijk stijgt!

Is het niet wat ondankbaar om bij de aanstelling van twee nieuwe raadslieden nu meteen al weer op veel meer aan te dringen? Het één sluit het ander niet uit. We zijn de minister wel degelijk dankbaar maar we zouden onder de maat blijven als we niet met grote nadruk bleven ijveren voor een redelijke en eerlijke behandeling van de humanistische geestelijke verzorging.

We hopen dat 1971 in allerlei opzichten een goed jaar zal zijn, neemt iemand ons kwalijk als wij hopen dat het ook in het hier genoemde opzicht goed zal zijn?

RED.

ego

Maandblad van de humanistische geestelijke verzorging voor militairen

*Nr. 1, januari
10de jaargang*

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:

*Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstr. 84,
Driebergen
telefoon 03438 — 2878*

Vaste medewerkers:

Nico Haasbroek
Wim Jesse
Peter J. Morée
Rien Robijns
Bert Vuijsje
Tom Weerheijm
Dick Zaal

Abonnementsprijs f 6,— per jaar, te storten op postgiro-rekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische Geestelijke Verzorging te Driebergen

Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

Wat zal 1971 ons brengen?

Het schaatscircuit draait

„De KNSB biedt aan, in samenwerking met de ISU, driedaagse reizen naar Helsinki, Gotenburg, Leningrad, Heerenveen en Inzell.” Zo ongeveer zou een advertentie er kunnen uitzien die u warm moet maken voor een reisje naar Europese en Wereldkampioenschappen hardrijden op de schaats die aan het eind van deze maand en in februari zullen worden gehouden.

Want en wie is daar niet van overtuigd; Ard en Keessie, Jappie en Jan, Eddy en Peter, Ans en Stien en Carry en Atje gaan er weer op uit.

De KNSB stuurt onze „ambassadeurs” van de schaats naar alle uithoeken van Europa. Het schaatscircuit trekt weg en u kunt mee.

Wat gaat er dit seizoen gebeuren? Brengen de Nederlanders weer twee titels mee naar huis zoals vorig jaar toen Ard Schenk, Europees en we-

Peter Nottet

reldkampioen en Atje Keulen-Deeltra wereldkampioene werd. We weten het niet. Zeker is het dat de oranje-duivels van het ijs stellig in de voorste rijen zullen meevechten. Zo langzamerhand is Nederland als schaatsnatie niet meer van het eerste plan weg te denken. Ard Schenk bijvoorbeeld heeft jaren achtereenvolgende keren voor erkenning. In 1966 werd hij voor het eerst in zijn leven Europees kampioen. Maar toen hij nimmer meer een titel behaalde en Kees Verkerk hem alles voor de neus wegkaapte geloofde niemand nog in een terugkeer van Ard Schenk. Doch zie vorig jaar herrees de grote zoon van

de even lange Klaas Schenk. In Innsbruck en Oslo liet Schenk zich tot de allersterkste kronen.

Nederland kan over een sterke kerngroep beschikken. In Ard Schenk, Kees Verkerk en Jan Bols vatten we meteen de sterke drie. Maar achter dit drietal dat in staat is om de rest van de schaatsers volledig naar de hand te zetten richten anderen zich op of handhaven oudere gedienden zich. Peter Nottet bijvoorbeeld, al jaren achtereenvolgende lid van de kernploeg en tijdens de Olympische Winter Spelen in Grenoble een van de uitschieters op de 5 en 10 km gelooft er weer in. Vorig jaar bungelde Peter in de staart; in Innsbruck kwam hij nauwelijks in het stuk voor en tot overmaat van ramp passeerde coach Pfrommer hem voor de WK in Oslo. Peter is daar kapot van geweest. Hoewel hij zijn collega's nimmer getoond heeft dat hij er over inzate en voor de toekomst vreesde zei hij mij eens: „Ik denk dat het voorbij is. Dit is een verschrikkelijke klap voor me. Bovendien zit ik met mijn studie voor fysiotherapeut. Dat te combineren valt niet mee en daarbij wil ik volgend jaar januari examen doen. Kan het slechter vallen?” (Nottet slaagde. W. J.)

Maar zie de studie bleek een prachtige afleiding te zijn voor het schaatsenrijden. Voor Nottet is het heilige moeten voorbij. Hij kon zich volledig op zijn studie concentreren; hij trainde minder maar zijn prestaties op het ijs zijn beter. Nottet: „Dat is inderdaad merkwaardig. Vorig jaar trainde ik veel harder. Dit seizoen heb ik beslist minder gedaan. Ook door het slechte weer natuurlijk. En dan zie je dergelijke resultaten. Tijdens de wedstrijden om de IJsselcup voelde ik al dat het beter ging.”

Ard Schenk heeft van die combinatie vorig jaar duidelijk geprofiteerd. Ook hij liet zijn studie prevaleren. En zie Schenk, die in de aanloop naar het nieuwe seizoen veel minder arbeid had verricht werd Europees en wereldkampioen. Schenk nu: „Aanvankelijk was ik van plan het schaatsenrijden helemaal aan de kant te zetten. Ik vond dat ik het hoogste had bereikt. Dan moet je gewoon een pasje terugdoen. Je kan je maatschappelijke carrière niet verwaarlozen. Maar bij nader inzien vond ik het tegenover de andere jongens, ja ook de Noren, Zweden en Russen niet sportief om mijn titels zo maar weg te geven. Als een ander dan kampioen wordt zegt men al gauw; „ja kunst, Schenk was

Ard Schenk

er niet bij.” Daarom ben ik op mijn besluit teruggekomen. En laat ik eerlijk zijn: ik vind het nog leuk ook. Toch ziet het er naar uit dat dit mijn laatste seizoen in de top wordt. Volgend jaar wordt mijn studie alles. En mocht ik slagen dan kan ik altijd nog terugkomen. Tenslotte ben ik pas 24.” Coach-trainer Leen Pfrommer zal deze maand — misschien zijn de Nederlandse kampioenschappen al verwerkt als deze EGO verschijnt — zijn selectie bekend maken. Met zes jongens gaat hij op stap. Als we een voorbarige selectie mogen maken: Schenk, Verkerk, Bols, Van Dijk, Nottet en Verheyen. Natuurlijk kan het veranderen, maar zoals de zaken er nu voor staan — december schrijven we — komt dit zestal op de baan. De jeugd is nog niet rijp genoeg voor een toppositie. Die moet klaar staan als in 1972 in het Japanse Sapporo de Olympische Winterspelen moeten worden gehouden. Want dan kunnen we waarschijnlijk niet meer rekenen op Ard, Kees, Jappie, Peter, Jan, Eddy en Atje, Stien en Ans. Die trekken dan hun welverdiende schaats-AOW.

WIM JESSE

SPORT

Democratisering contra institutionalisering

Het lijkt er soms op of de anti-autoritaire bewegingen in ons land zich voornamelijk richten tegen autoritaire persoonlijkheden wier persoonlijke macht gebroken moet worden wil een werkelijk democratische ontwikkeling mogelijk worden. In de kranten lezen we de — vaak wat tragische — verhalen van de conflicten tussen een hoogleraar en zijn studenten, een directeur van een middelbare school en zijn leerlingen, een bedrijfsleider en zijn medewerkers, een voorzitter van een of ander bestuur en zijn leden.

Zo ontstaat vaak de mening dat er een aantal autoritaire persoonlijkheden in ons land op krampachtige wijze hun persoonlijke macht probeert te handhaven ten nadele van het verlangen tot inspraak en medezeggenschap van vele anderen.

Ik wil niet beweren dat deze mening geheel onjuist is maar ze raakt m.i. de kern van de zaak niet.

Wie werkelijk wil komen tot een verandering van maatschappelijke structuren zal zich niet, dan bij uitzondering, moeten opwinden over persoonlijke tekortkomingen maar zich moeten afvragen welke structuren bepalend zijn voor het autoritaire klimaat dat m.i. ongetwijfeld een groot deel van ons samenlevingspatroon beheerst. Er is een tijd geweest dat het maatschappelijk leven werd beheerst door een oligarchie d.w.z. dat een betrekkelijk klein aantal families onder elkaar de sleutelposities verdeelde van het maatschappelijk leven; bepaalde posities gingen over van vader op zoon, rijkdom speelde daarbij een belangrijke rol en het geheel ging vaak gepaard met een naargeestige concurrentie binnen de „regentenklasse” met bijverschijnselen als corruptie en belangenhuwelijken.

Oude toestand

Aan deze situatie heeft de invoering van de democratie voor een deel een eind gemaakt. Ik schrijf opzettelijk voor een deel omdat vooral in het bedrijfsleven, bij de bezetting van commissariaten, een deel van de oude toestand tot vandaag toe doorwoekt. Van een democratisering van het bedrijfsleven is dan ook m.i. nog geen sprake. Wie meent dat buiten het bedrijfsleven de oligarchische toestanden toch wel zijn opgeheven moet voor de aardigheid eens een studie maken van de namen van mensen die ons land in het buitenland vertegenwoordigen. Wie beweert dat er toch wel argumenten voor zulke toestanden te noemen zijn kan, wat mij betreft, gelijk krijgen als hij maar niet meent dat daarmee de zaak is afgedaan.

Maar goed, hoe staat de zaak nu in de rest van het, min of meer, openbare leven?

Het is goed dan in de eerste plaats te wijzen op één van de markantste za-

ken van de moderne tijd, n.l. de geweldige toename van het z.g. openbare leven.

De deelname van grote groepen van mensen aan het maatschappelijk en cultureel leven heeft eenvoudig een explosie te zien gegeven in de toename van het aantal instellingen, instituten, verenigingen, stichtingen en commissies met nog een meervoud aan besturen en bestuurders. In ons land werd dat nog bevorderd door een aantal omstandigheden o.a. door het feit dat door de levensbeschouwelijke verdeeldheid vaak een drie- vier- of vijf-voud aan instellingen ontstond.

In het gehele land is op ieder terrein des levens een uitgebreid, naar vele zijden vertakt, patroon van instituten ontstaan.

Wie in institutioneel Nederland de weg wil weten moet eerst vele jaren meelopen en dan nog zal hij niet meer dan een beperkt deel van het terrein leren kennen.

Het gevolg is dat duizenden mensen op allerlei bestuursplaatsen zijn terecht gekomen waar ze beleid voeren, tactiek bepalen, beslissingen nemen, kortom macht en invloed uitoefenen.

Soms zijn die bestuursplaatsen van heel eenvoudige aard; wie bestuurslid is van een plaatselijke voetbalclub of van een plaatselijke harmonie oefent op het Nederlands cultuurpatroon geen grote invloed uit, maar de vele conflicten die ook op dit niveau voorkomen maken duidelijk dat de strijd om macht en invloed er wel degelijk bestaat.

Langzamerhand hebben zich echter soms heel ingewikkelde structuren ontwikkeld waarbij uit plaatselijke verenigingen, gewestelijke federaties en landelijke instellingen zijn ontstaan en door allerlei vormen van coördinatie hebben zich daaruit weer overkoepelende en samenwerkende organisaties ontwikkeld die vele terreinen van het maatschappelijk leven beheersen. Een goed voorbeeld van deze ontwikkeling vormen de sportorganisaties waar zich uit plaatselijke initiatieven uiteindelijk soms heel machtige landelijke instituten hebben ontplooid.

Dosis eerzucht

De wijzen waarop mensen in dit patroon gaan meespelen kunnen heel verschillend zijn. Soms begint het met een eenvoudig plaatselijk bestuurslidmaatschap dat zich in de loop der jaren, op grond van een zekere bekwaamheid, een goede dosis eerzucht en vooral van een volhardende getrouwheid ontwikkelt tot een dominerende plaats in de top van een landelijke organisatie. Aanvankelijk gaat dat wellicht nog op min of meer democratische wijze, men wordt gekozen door de ledenvergadering, maar daarna ontstaat een niet te stuiten bewe-

ging waarin de leden steeds minder invloed uitoefenen, waarbij bestuurders een dominerende invloed uitoefenen op de aanstelling van nieuwe bestuurders en waarbij veel zich uiteindelijk aan de openbaarheid onttrekt. De vormen waarin dit „openbare” leven zich voltrekt spelen mede een rol. Het duidelijkst is dat nog bij de z.g. stichtingsvorm, waarbij besturen zichzelf aanvullen en geen enkele verplichting hebben tot openbaarmaking van hun beleid. Bij de grote overkoepelende organisaties is dat trouwens vaak niet anders. Wel ligt daar een verplichting tot verantwoording maar die wordt vaak afgelegd aan de besturen van de organisaties die de overkoepeling tot stand hebben gebracht d.w.z. bestuurders verantwoorden zich tegenover andere bestuurders, de leden aan de voet van die verschillende organisaties komen er weinig of niet aan te pas, de verantwoording, zo die al bestaat, voltrekt zich op zulk een „getrapte” wijze dat van een doorwerking van beneden naar boven (en omgekeerd) vaak maar heel weinig sprake is.

Essentieel werk

Daar komt dan nog bij dat veel essentieel werk wordt verricht in commissies en speciaal daarvoor in het leven geroepen stichtingen waarvan de leden soms nauwelijks het bestaan weten en waarvan ze, als ze dat al weten, slechts in globale zin te horen krijgen. De leden van zulke commissies zijn dan ook meestal geen verantwoording schuldig aan de leden van de organisatie maar aan de bestuurders die hen aanstellen en ontslaan.

In het geheel van dit patroon worden dan op allerlei plaatsen bezoldigde functionarissen aangesteld die soms (de vakbonden als duidelijkst voorbeeld) tegelijk bestuurder zijn maar soms ook niet. Deze functionarissen, als ze niet tegelijk zelf bestuurder zijn, leggen geen verantwoording af aan de leden van de organisatie in welks dienst zij zijn maar aan het bestuur van die organisatie. Dat betekent wel dat er soms een harde machtsstrijd ontstaat tussen onbezoldigde bestuurders en bezoldigde functionarissen (zie als voorbeeld weer de sportwereld) maar er is geen sprake van dat de leden van de organisaties worden gekend in de zaak. Meestal voltrekt alles zich achter een rookgordijn en er dringt alleen iets in de openbaarheid door als één van de partijen zich in arren moede tot de pers wendt en een spektakulair schandaaltje uitlokt. Maar dat laatste gebeurt niet als men, en dat is natuurlijk als regel het geval, nog in de mening verkeert het tenslotte met elkaar „te zullen vinden”.

Bij dit alles is de overheid ten zeerste geïnteresseerd omdat het hier geschet-

ste institutionele Nederland op velerlei wijzen als „pressure” groep optreedt t.a.v. het parlement en op deze wijze werkelijke invloed tracht uit te oefenen op het politiek beleid en in de tweede plaats omdat de overheid tegenwoordig vele miljoenen als subsidie steekt in allerlei vormen van het maatschappelijke en kulturele leven en deze subsidie als regel via de boven geschetste instituten haar bestemming bereikt. Met name aan genoemde subsidie onttelen besturen veelal hun macht, zij adviseren de regering over de subsidie, zij bepalen de verdeelsleutel voor de onder hen ressorterende organisaties en instituten, zij beslissen over de aanwending van het geld en omdat uit deze subsidies als regel ook de bezoldigde functionarissen worden betaald zijn deze daardoor gebonden aan zilveren koorden die de bestuurders hanteren.

Overigens is dat wel een logische constructie. De regering is immers ook zelf een deel van dat institutionele Nederland. Wel worden de kamerleden (voor wat betreft de tweede kamer) rechtstreeks door het volk gekozen maar ze worden kandidaat gesteld door de politieke partijen die volledig thuis horen in de institutionele opbouw van ons land en op hun beurt (ook bij de kandidaatsstelling voor de tweede kamer) onder sterke druk staan van de rest van institutioneel Nederland. De enige goede weg naar een kamerlidmaatschap is immers juist om bekwaam en getrouw de institutionele weg te bewandelen?

Wat betekent het bovenstaande nu allemaal? In feite dit dat steeds en steeds meer de macht over het openbare leven wordt gedelegeerd, niet alleen in politieke zin in de handen van wat men dan nog altijd volksvertegenwoordigers noemt, maar daarnaast ook in handen van allerlei besturen en bestuurders die een bijna onzichtbare macht uitoefenen over het maatschappelijk en cultureel leven.

Geen zekerheid

De institutionalisering van het openbare leven betekent dat van werkelijke invloed op het openbare leven door de gewone deelnemers daaraan geen sprake is en dat invloed en macht in werkelijkheid in handen liggen van een betrekkelijk gering aantal mensen van wie bovendien met geen enkele zekerheid kan worden gezegd dat zij over voldoende bekwaamheid beschikken om die macht uit te oefenen. Deze institutionalisering die begonnen is als een ontvoogding van het oude regentendom heeft geleid tot een nieuw regentendom dat langs schijn-democratische weg tot stand komt en daarna zichzelf in stand houdt door de wegen tot beïnvloeding van onderop te blokkeren.

Het zal de lezer duidelijk zijn dat in

mijn ogen deze institutionalisering in tegenstelling staat tot de democratisering.

Democratisering betekent werkelijke deelname en invloed van de mensen aan de voet van de organisaties, invloed en medezeggenschap aan die voet en vooral daar het beslissingsrecht.

Natuurlijk horen we vaak de tegenwerping dat dat niet kan omdat de mensen aan de voet immers niet bekwaam genoeg zijn. Die bezwaren komen altijd van de vertegenwoordigers van het institutionalisme. Zij hebben trouwens gelijk, hun hele systeem is er op gericht om de mensen aan de voet onbekwaam te houden en dus zijn die onbekwaam.

Het is duidelijk dat er maar één ding werkelijk moet gebeuren, de structuur van de aan elkaar geweven instituten moet plaats maken voor iets anders.

Zover is het overigens nog niet. Voorlopig drukt zich het onbehagen van de mensen uit door een zekere mate van onverschilligheid. Hoewel er zeker uitzonderingen zijn kan in het algemeen worden gesteld dat geen mens zich werkelijk druk maakt om de veelheid van instituten en organisaties die ons land telt. Natuurlijk is dat niet waar, de bestuurders zelf maken zich immers wel druk en zij blijven er een gezicht bij zetten of ze werkelijk grote groepen vertegenwoordigen.

Er gaat echter duidelijk verandering komen. Sommige instituten verkeren in staat van hervorming (universiteiten) en men zal er op moeten rekenen dat de democratisering van het openbare leven doorgang zal vinden.

Ik zie daarbij trouwens een nieuw verschijsel dat het proces waarschijnlijk in hoge mate zal bevorderen. Tot nu toe hebben zich in geïnstitutionaliseerd Nederland allerlei conflicten voorgedaan tussen bestuurders en functionarissen maar toch is men er daarbij min of meer van uitgegaan dat bestuurders en functionarissen in de grond eenzelfde belang hadden en dat de conflicten dus gelokaliseerd dienden te worden.

Als ik het goed zie gaat dit veranderen. De functionarissen, die men de managers van het openbare leven zou kunnen noemen, beginnen in te zien dat hun belang bij de voet en niet bij de top ligt omdat voor een werkelijke uitvoering van hun taken de deelname aan de voet beslissend is. We zien reeds hoogleraren, wetenschappelijke medewerkers die de kant van de studenten kiezen, leraren die de zijde van hun leerlingen kiezen tegen de bestuurders en misschien straks sportcoaches die samen met sportbeoefenaars zich gaan verzetten tegen de onwezenlijke pretenties van de bestuurders.

De democratisering van het openbare

leven zal zich dan voltrekken op een wijze die men tot nu toe met de naam anarchisme aanduidde. Te vaak is daar onder verstaan een of andere chaotische toestand waarin ieder kon doen wat in zijn gekke hoofd opkwam. We kunnen nu weten dat de anarchisten, een maatschappij-structuur voor ogen, staat waarin binnen bepaalde maatschappelijke eenheden de beslissingen worden genomen door de deelnemers aan dat deel van het maatschappelijk leven zelf waarbij bepaalde overkoepelende organen de belangen en verhoudingen tussen de eenheden regelen.

Het is duidelijk dat zo'n structuurverandering zeker niet alle gevaar aan institutionalisering opheft maar het zou ongetwijfeld een grote vooruitgang betekenen t.o.v. de huidige toestand.

Natuurlijk zal het niet mogelijk zijn de oude structuren met één klap te doen verdwijnen maar een werkelijke poging tot democratisering van het openbare leven zal in sterke mate gericht moeten zijn op een dé-institutionalisering. Daarbij zullen eerst nieuwe wegen worden gevonden als functionarissen en deelnemers gezamenlijk nieuwe inhoud en vorm aan het werk geven.

Humanistische tendens

Ik zie in het boven omschrevene duidelijk een humanistische tendens. In het humanisme heeft altijd de enkele mens op de voorgrond gestaan. Het gaat ons niet om systemen, instellingen, instituten of organisaties maar om mensen. De vrijmaking van het individu is altijd de kern geweest van het humanistisch streven. Dat het daarbij ging om een individu dat de samenhang zou begrijpen en ervaren met mede-individueën is ons ook altijd duidelijk geweest.

Indien men het er mee eens zou zijn dat de institutionele structuren een gevaar betekenen voor het individu dan mag men uit humanistisch oogpunt niet aarzelen om partij te kiezen tegen het institutionalisme.

Daarbij is het oneerlijk om er alleen oog voor te hebben dat in het communistisch deel van de wereld inderdaad de instituten het leven van de enkeling beheersen. We zullen tot de erkenning moeten komen dat dat ook in ons deel van de wereld voor een groot deel het geval is en dat het goed humanistisch is om daartegen in verzet te komen. Een werkelijke democratisering, en welke humanist zal die niet willen, houdt naar mijn vaste overtuiging een dé-institutionalisering van het openbare leven in. Het is van deze overtuiging dat ik in dit stuk gewag heb willen maken. Ik geloof eigenlijk niet dat alles goed en duidelijk uit de verf is gekomen maar het is wellicht voldoende om ook anderen aan het denken en misschien aan het schrijven te brengen.

H. LIPS

Is de rock dood? Leve The Band

De popmuziek van de zestiger jaren laat een leegte achter. De Beatles bestaan niet meer, zijn huisvader (McCartney) dan wel zonderling oud baasje (Lennon) geworden of zitten op het balkon van hun villa te neuriën (Starr). De Rolling Stones hebben we onlangs kunnen zien: een rondreizende wassenbeeldenshow die volgens een strak program bleek te kunnen bewegen, wat de sensatie maar nauwelijks vergrootte.

Wat rest er dan nog? The Byrds. Hun laatste plaat — *Untitled* — blijft beneden de verwachtingen. Verwachtingen die na de fenomenale optredens in juni hooggespannen waren. Crosby, Stills, Nash & Young zijn — zoals een gerenommeerd popcriticus schreef — zakkige jeugdherbergvaders die vals maar aardig zingen, althans de eerste drie van het stel, ook Young is — solo — zonder meer weer goed.

Jefferson Airplane dan, hoor ik vertwijfeld vragen? Loop heen, moet ik antwoorden. Prachtige muziek, waar ik nog heel graag en bijna dagelijks naar luister, maar hebben ze de laatste twee jaar al iets nieuws gebracht? En heb je ze wel eens aangekeken? Oude mensjes worden het, dertigers met een teruglopende haarinplant.

Rest nog Zappa, het eeuwig durende fenomeen. Tja, Zappa is Zappa, en die weet zich aan te passen. Te denken valt, binnen het raam van deze overpeinzing en eenzijdige gedachtenwisseling aan de prachtige „Ruben and the Jets“-plaats, aan „Hot Rats“, aan alle baanbrekende werkzaamheden van heer Zappa.

Maar zijn platenmaatschappij bracht het onlangs niet verder dan een „nieuwe“ plaat met oud werk. Toegegeven, het optreden van de vernieuwde „Mother“ in Piknik geeft hoop, maar schreven we zoiets ook al niet van de Byrds?

Nee, denkend aan vroeger — en we spreken nu van de jaren zestig — rest ons niets dan ietwat droevig gestemd uit het raam te staren (en te zien hoe de regen neerdruilt, terwijl een enkele mus als een verzopen kat zit te peinen — zou hij hetzelfde denken?).

Maar wat helpt staren. Voort moeten we, opgejaagd door de klok, aangezet door de platenmaatschappijen die ons maar laten consumeren.

En wat laten ze ons dan wel consumeren?

In de eerste plaats zestigerjarenmuziek. Er komen diverse platen uit van alle opgemelde groepen, en ze worden grif verkocht.

Daarbovenop komt dan nog een ferme portie vijftigerjarenmuziek, ook wel vetkuivengejammer genoemd: Presley en Anka beleven het wederom uitbrengen van hun oude successen, Little Richard evenzo.

Een beter bewijs voor de leegte die de

zestiger jaren achterlieten is nauwelijks te vinden, zou ik zo zeggen.

Want wat ik maar beweren wil is dat er nergens meer een stel twintigjarige rekels te vinden is die de hele wereld en wat daar zo omheen hangt verbazen met hun muziek. Het enige wat kan worden waargenomen, zijn musici met een lange staat van dienst die, zonder nieuwe ideeën, doorgaan en steeds goede platen afleveren die niet verrassen en optredens van hetzelfde. Wat een borrel.

Profeteer ik dan het einde van de Popmuziek? Welzeker niet, geachte lezer. Integendeel, al het voorgaande is slechts, om aan te duiden uit welk een diepe droefenis de muziek waarvan ik zo dadelijk de lof ga zingen mij heeft gehaald. Want luister, wat hoort u daar terwijl ik mijn stukje zit te tikken? Nog een schrijfmachine? Ja, dat is mijn vrouw, die ook typen kan — de emancipatie gaat voort. Maar die muziek? Is dat niet...?

JA, DAT IS THE BAND.

Op de wisselaar liggen vier platen, te weten: *Little White Wonder*; *Music from Big Pink*; *The Band en Stage Fright*, van respectievelijk *The Basement Singers*, *The Band*, *The Band en The Band*.

Jaime „Robbie“ Robertson, Levon Helm, Garth Hudson, Richard Manuel en Rick Danko.

Vijf begenadigde muzikanten, die bovendien nog keihard werken ook. Dat moet wel goede muziek opleveren. En dat doet het ook.

Oude rocker

Aan het eind van de jaren vijftig kwamen deze 5 jongens (toen) bij elkaar. Vier Canadezen en één Amerikaan (Helm), die de wereld introkken om muziek te maken, elkaar tegenkwamen en samen gingen optreden. Alle cafés en dancings in Canada en het Zuiden van de Verenigde Staten zegden ze te hebben gezien, ze speelden er, voor een paar dollar.

Zo moeten ze zijn gevonden door de zanger Ronny Hawkins, een oude rocker, met wortels in de country-and-western music. Hij noemde ze *The Hawks*, en samen gingen ze verder, met redelijk succes. Tot op het moment dat ze uitgekeken raakten op de rock 'n roll en het wat zwierige — drank, weinig slaap en veel feesten na optredens — leven.

Precies op tijd, want wat bleek: Bob Dylan zocht een begeleidingsgroep die „rock“ speelde op de manier zoals hij hetzelfde zou willen kunnen. Die groep was „*The Hawks*“, en inderdaad zijn zij gaan optreden met Dylan, hoewel naar het schijnt, niet helemaal tot zijn voldoening.

Een weerslag daarvan kunnen we vinden op de witte „*Little White Wonder*“-LP, waarop een aantal nummers

staan die zeker gespeeld worden door wat nu *The Band* heet.

Nummers die al beloven wat de eerste plaat van de groep waarmaakte: Muziek met een grote M.

Het uitkomen van de plaat „*Music from Big Pink*“ verraste de hele popwereld: wie durfde het aan, terwijl psychedelica en oriëntalia de muziek voor een deel bepaalden, te komen met een geluid, zo eenvoudig dat het doet denken aan, pakweg, landarbeiders die in de schuur schaften en luisteren naar één die — zijn brood heeft hij al op — op een oude accordeon speelt.

En wat speelt hij. Of liever wat speelt de Band. Eenvoudige muziek, met elementen van country, blues en gospel. „Country-rock“ wordt het wel genoemd.

Maar zo eenvoudig is die muziek niet. Hoe huiselijker het gaat klinken, hoe beter je moet gaan luisteren, als naar klassieke muziek of jazz (want daar schijn je ook devoot naar te moeten luisteren).

Wat je hoort is fenomenaal: Prachtige meerstemmige zang over dubbele, drie- en viervoudige patronen, opgebouwd door de instrumenten, waarvan orgel, drums, mandoline, gitaar en piano het geluid bepalen.

(Afgezien nog van de geblazen bas — tuba — zoals die op de tweede plaat voorkomt.)

Bob Dylan

Elvis Presley

De muziek op de eerste plaat is een openbaring, in twee opzichten. Ten eerste is het nieuwe muziek, ten tweede stelt The Band zichzelf voor, met al zijn capaciteiten. Niet alle nummers zijn zelf geschreven, een paar zijn van Bob Dylan, er is een traditional bij. Country-rock, muziek van het land, waar de geur van versgeogst graan nog aan zit, vermengd met die van de dieselloolie van de trucks die het naar de meelfabriek gaan brengen, een lange rit, vrachtwagenchauffeurs werken hard. De mooiste nummers? Wheels on fire, Tears of rage en The Weight. Ontroerende muziek die aansluit bij de teksten.

Beduusd

Anders en toch hetzelfde is de tweede plaat, „The Band” geheten. Ietwat beduusd van hun succes zitten de heren in de ruime woonkamer van een landhuis, rond het haardvuur, op een zelfgetimmerde bank. Ze drinken wat, ze praten wat en, je weet hoe dat gaat, één pakt zijn mondharmonica en zet een lied in waarin hij vertelt hoe het was. The night they drove old dixie down. Dra hebben ze allemaal hun instrument te pakken, en als Garth Hudson achter het huisharmonium zit, komen ze pas goed los. „Een lied dat we vorig jaar zongen, toen het koren er zo slechts bijstond”, weet Robertson nog:

King Harvest has surely come. De drank doet zijn invloed gelden, ze worden er wat weemoedig van, en al zingend van Whispering Pines sukken ze weg, rustig, tevreden. De hond bij het vuur kijkt nog eens op, gaat wat verliggen en droomt dan weer verder, van lange wegen en speelse konijntjes.

De laatste plaat van The Band heet Stage Fright. Ze zijn weer terug waar ze waren met de eerste plaat, meer naar buiten gekeerd. Ze willen ons nu weer vertellen wat we wel en niet moeten doen — The Rumor over het leven in de zuidelijke staten; W.S. Walcott Medicine show, een flinke scheut melancholie; All la Glory, van deze prachtige plaat zouden we eigenlijk alle nummers moeten noemen.

Kort en goed, The Band is waar we onze hoop op gevestigd hebben, voor de komende jaren. Nog niet benaderd, laat staan geëvenaard, en zelfs nauwelijks nog geïmiteerd (Hoewel er, in Rotterdam nota bene, een groep bestaat — Human Phone die, zonder te imiteren, vergelijkbare muziek maakt.) Blijft nog onze grootste zorg: waar blijven de opvolgers, wie neemt het over, zet het voort? Want ook de leden van The Band zijn geen twintig meer.

JAN STOOF.

HUMANISTISCH VORMINGSCENTRUM 'HET COORNHERTHUIS'

Hoofdstraat 84 — Driebergen

In het Coornherthuis worden regelmatig bezinningsbijeenkomsten gehouden voor militairen.

Er wordt daarbij gesproken over allerlei levensvragen. Daarnaast zijn er boeiende programma's over hedendaagse kunst.

Iedere militair kan hiervoor uitzonderingsverlof krijgen.

Wie iets voelt voor deelname aan zo'n bijeenkomst vult het onderstaande formulier in en sture het op naar het Coornherthuis.

(Voor de Marine geldt een aparte regeling.)

Ondergetekende

..... (naam, voorletters, rang)

Registratienummer

Onderdeel

Gelegerd te

..... (landmacht/luchtmacht)

..... (volledig militair adres)

wenst deel te nemen aan een vormings- en Bezinningsbijeenkomst van het Humanistisch Verbond in het Coornherthuis te Driebergen in de maand

..... (maand van deelname).

..... Handtekening:

Kelly's Heroes

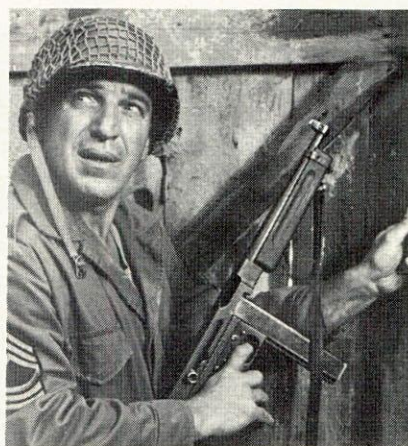
Tijdens een van mijn talloze bioscoop bezoeken viel het mij op hoeveel mensen niet doelbewust naar de film gaan. Het merendeel stapt op goed geluk zo'n aan de buitenkant verlicht gebouw binnen — let voor de aardigheid wel eens op de schitterend uitgevoerde „eye-catchers” aan de gevel van zo'n gebouw, vaak geschilderd naar foto's uit de aan te prijzen film — betaalt een bedrag voor eenmalig kijkplezier en verlaat dan het gebouw, dat noemt men dan „ik ben naar de bios geweest” of „gisteravond zag ik nog, hoe heet die film ook maar weer”, etc.

Zo stapte ik ook zonder voorbedachte rade een bioscoop binnen, zomaar voor de lol een film bekijken waar je nu eens niet over hoeft te schrijven. Echter, de lust om er niet over te schrijven heb ik moeten onderdrukken, want KELLY'S HEROES (ik dacht dat achter deze titel een wes-

Sutherland (Haviksoog, uit de door mij al eerder geroemde film Mash). Plus dan nog enkele tientallen goedwillende amateur-soldaten die zich gewillig laten neerknallen en/of op bevel — van de regisseur dan — leutig gedragen door teksten uit te spreken die een koppel „lollige” scenario-schrijvers voor ze heeft bedacht.

De film draait slechts om één gegeven dat is zoveel mogelijk bloed vergieten om één lading goud uit Duitse handen te roven. Uiteraard zijn de linke rovers Amerikaanse soldaten. Zij nemen een Duits inlichtingenofficier te grazen die in een actetas een staaf goud verbergt. Na veel vijven en zessen komen ze te weten dat het Duitse leger nog meer van deze staven heeft en wel in een bank, mijlen ver achter de Duitse linies.

Een officier (Clint Eastwood) en zijn sergeant (Telly Savalas) organiseren voldoende trucks, tanks en manschap-

tern verscholen zat) bleek een recht-door-zee, een hou-en-trouw, een wiegoed-doet-goed-ontmoet-oorlogsfilm te zijn van een bar slechte kwaliteit met duidelijk fascistische tendenzen uit de Hollywoodse fabrieken van MGM. Reden temeer, want dit is tenslotte een persoonlijke rubriek, om zo'n soort film even te bespreken.

Leutig gedrag

Allereerst een kleine inhoudsopgave: Brian G. Hutton (een volkomen onbekende ster aan het firmament) heeft de regie, hoofdrolspelers en tevens blikvangers zijn Clint Eastwood (de voorman uit de tv-serie Rawhide), Telly Savalas (een man die net als Yul Brynner en Donald Pleasance een volkomen kaal hoofd heeft, maar daar houdt dan ook elke vergelijking mee op), Don Rickles en Carroll O'Connor (twee acteurs van het derde plan) en — tot mijn stomme verbazing — Donald

pen om het karwei te klaren. Dat gaat gemakkelijk, want iedereen is reuze happig op een staafje goud, te weten zoveel dollars extra als de oorlog voorbij is en men in het vaderland daarmee goede sier kan doen. Voordat de buit binnen is, moeten er natuurlijk talloze moeilijkheden worden overwonnen, en iedereen kan bedenken welke die moeilijkheden zijn: de Duitsers, achter elke boom staan ze, ze liggen zelfs in je eigen bed, als je niet oppast (reuze lollig).

De laatste barrière is een Duitse tankcommandant — zeer Germaans met een ere-litteken dwars over zijn gezicht — die zijn Befehl ist Befehl opvolgt en de goudschat bewaakt met zijn Tiger. Maar zijn oogjes beginnen te schitteren als hij van de Amerikanen hoort welk een hoeveelheid goud ook op hem ligt te wachten. En voordat het Amerikaanse bezettingsleger de plaats bereikt waar de

FILM

Zuidslavië had nog al wat Amerikaanse tanks over uit de Tweede Wereldoorlog, vandaar deze actie.

Telly Savalas met collega-sergeanten onder vijandelijk vuur. (geheel links)

Telly Savalas, sergeant Big Joe. (links)

Lachen, gieren, brullen met Clint Eastwood (in de teel) en Stan Laurel (rechts)

Laurel en Hardy

Er is de laatste tijd in ons land een ware Dikke en Dunne-cultus aan het groeien. Niet dat alle mensen zich nu afscheiden in dikke en dunne groeperingen, geenszins. De Dikke en de Dunne zijn de florissante bijnamen van Oliver Hardy en Stan Laurel, twee super-komiekken uit de jaren dertig. In Amerika is de laatste vier jaar al een geregeld verschijnend blad op de markt gekomen met alles over dit komische filmduo; in ons land heeft sinds kort de VPRO het ludieke idee opgevat korte speelfilms van hen uit te zenden. En de Amsterdamse uitgeverij Van Gennep kwam op het lumineuze idee een degelijk boekwerk over hen uit te brengen. Voor de somma van zeven gulden vijftig cent is het in elke goede boekwinkel te koop en het staat vol kostelijk plaatwerk. Tevens, wellicht het allerbelangrijkste, boordvol informatie over 37 films die het tweetal in een tijdsbestek van dertien jaar heeft gemaakt. Dat zijn echter alleen de belangrijkste, want in werkelijkheid maakten Stan en Ollie er 83, te weten 70 korte en 13 lange films.

Goede inleiding

Deze informatiebron werd samengesteld door Bram Reijnhoudt en door Jan Blokker van een goede inleiding

voorzien. Blokker schrijft in zijn voorwoord onder meer dat de dikke en de dunne van belang zijn als een subcultuur, die in de jaren na de oorlog een passende subbeleving heeft gevonden op honderdduizenden kinderverjaardagen (en dat niet alleen, ook de ouderen op zo'n partijtje amuseerden zich kostelijk).

Oliver Hardy en Stan Laurel werden in 1927 gelanceerd door de machtige Hollywood-baas van die tijd, Hal E. Roach. Stan was toen 37 en Ollie twee jaar jonger. Laurel was het genie achter de films, hij nam deel aan de voorbereiding van scenarioschrijvers en de bedenkers van de grappen. Tijdens de opnamen stond hij naast de regisseur met raad en daad en hij bemoeide zich tevens met de belangrijkste eindmontage van de films.

Het is een goed boek vol terugblikken en met enige rechtzettingen. Zoals deze: „Stan Laurel en Oliver Hardy waren in het werkelijke leven geen gezworen vijanden zoals zwartgallige romantici steeds hebben beweerd. Ook geen onafscheidelijke vrienden trouwens. In hun actieve filmperiode zagen zij elkaar buiten het werk zelden”. Gelukkig zijn hun films voor u be waard, om buiten het werk om te gaan zien.

P. J. M.

heren goudelvers nog zo hevig strijd hebben geleverd, verlaten Kelly's Heroes het toneel. Het karwei is geklaard.

En je gaat stomverbaasd naar huis, niets gezien, niets gehoord, niets geweten, alwéér een oorlogsfilm. Geen karikatuurale benadering, geen satire, geen zelfspot, alleen maar „recht voor z'n raap” (om met Paul van Vliet te spreken). Donald Sutherland is werkelijk de enige die nog naar behoren zijn taak vervult; zelfs meer dan dat, hij steekt de draak met de hele filmindustrie en met elke bewonderaar van dit soort films. Ik heb zelden een dergelijk leipe rol gezien in een oorlogsfilm. Het was een dankbaar contrast.

Regisseur Hutton heeft het misschien gemerkt, toen hij Sutherland voor zijn camera's kreeg. Maar ik twijfel er sterk aan of hij iets heeft geweten.

PETER MOREE

Straf

Commandant (ernstig): „Kom verder”
Soldaat (groetend): „Soldaat De Vries meldt zich”

Commandant: „Ja De Vries, op de plaats rust. De Vries, je staat hier voor me omdat je voor de tweede maal binnen korte tijd te laat bent opgestaan. Je weet dat we dat niet kunnen tolereren, De Vries.” (De commandant neemt een pedagogische pauze in acht, waarna hij streng verder gaat) „Je begrijpt dat ik je moet straffen. Morgenochtend om negen uur verwacht ik je hier weer. Je moet snappen dat we zoiets niet kunnen tolereren. Nog iets op te merken?”

Soldaat: „Niets commandant”.

De gedachten van de soldaat zijn moeilijk samen te vatten.

Commandant: „Goed De Vries, tot morgenochtend”

Soldaat: „Nog iets van uw orders commandant?”

Commandant (vaderlijk): „Nee nee, ga nu maar”.

Soldaat De Vries vertrekt.

De commandant peinst.

(„Wat zullen we doen. Twee dagen licht? Of drie dagen? Of voor één keer nog een waarschuwing? Maar hij is al een keer gewaarschuwd! Twee dagen zwaar? Die baard staat me eigenlijk helemaal niet aan. Er moet maar eens opgetreden worden. Bah, die langslaperij. Twee dagen zwaar. Of licht?”)

De commandant gaat koffiedrinken.

De koffie smaakt best.

En die mop was ook goed.

(„Zullen we toch maar licht doen? Een dag of twee? Och een keertje verslapen. Of een flinke waarschuwing, met even streng kijken? Maar nee, ik heb hem al eens gewaarschuwd, en we kunnen het toch eigenlijk niet tolereren. Toch maar straffen. Een dagje licht? Of twee?”)

De commandant fietst naar huis. Hij woont vlakbij. Een jongen op een brommer geeft hem geen voorrang. De jongen lacht, de commandant frons.

„Toch maar zwaar, denk ik. Twee dagen. Die kinderachtige langslaperij. Drie dagen, daar zal-ie van opknappen. Die malle baard. Of vier dagen?”)

De commandant komt thuis. Hij eet voortreffelijk. De strip loopt zoals hij had gedacht.

De teevee-film is ontroerend.

(„Nee laten we het maar bij licht houden. Een dag of drie, twee. De jongen is nu eenmaal zo geaard, twee dagen licht, ja, dat doen we. Maar de volgende keer natuurlijk zwaar, we blijven niet aan de gang. En dan in het weekend, want eigenlijk kunnen we het niet tolereren. Twee dagen licht, of is één voldoende?”)

De commandant gaat naar bed.

Hij heeft een verrukkelijke nacht.

Je bent een engel, fluistert zijn vrouw. Het ontbijt is stevig. Het nieuws valt wel mee.

(„Ach, een keertje langslapen. 't Gebeurt wel meer, het overkomt iedereen wel eens. Een flinke waarschuwing, maar dan ook een flinke, lijkt me voldoende. Even goed boos kijken. Wat zal-ie schrikken, die baard”). De commandant fietst naar de kazerne. Hij werkt vlakbij.

Hij heeft tegenwind.

(„Maar ik heb hem al eens gewaarschuwd. Dit is al de tweede maal. We kunnen het toch niet tolereren. Waar blijven we dan? Twee dagen licht. Ja hoor, wie niet horen wil moet maar voelen. Twee dagen. Niet in het weekend, dat zou lullig zijn. Dat is meer iets voor de volgende keer. Zo soldaat De Vries, twee dagen licht”).

Het is negen uur.

Er is nog geen krant.

Soldaat De Vries treedt binnen. Hij onderdrukt een gaap.

De commandant kijkt hem aan.

(„Wat staat die baard hem beroerd. Echt iets voor een langslaper. Nee, nee we kunnen het niet tolereren. Hé, waar blijft m'n krant nou?”)

Commandant (ernstig): „Soldaat De Vries, ik heb alles nog eens ernstig overwogen. Wat je gedaan hebt, kunnen we niet tolereren. Ik straf je met vier dagen zwaar. Vrijdag gaat het in. Nog iets op te merken?”

Soldaat: „Niets commandant”.

R. VAN VUURE

Wonderolie

Volgens Helga Ruebsamen had haar recente roman *Wonderolie* — ook onder de titel *De avonturen van een parasiet* — de wereld ingestuurd kunnen worden en zou eventueel als luchtige handleiding voor belangstellenden bruikbaar zijn. Maar daarmee, nog steeds volgens de schrijfster, zijn wij er niet, want juffrouw Taras (de centrale figuur in *Wonderolie*) suggereert dat één van haar coups tragischerwijs is uitgelopen op de dood van een jong en veelbelovend beeldend kunstenaar, die thans begraven zou liggen op een hondenkerkhof te Aerdenhout.

Vooraf dit laatste is van belang, omdat het mij direkt de gelegenheid geeft de lezer te waarschuwen zijn vrije weekend op te offeren aan een reis naar genoemde plaats. Misschien een wat overbodige tip, een roman is immers nooit de volledige werkelijkheid, maar in geval van *Wonderolie* weet je het niet altijd zeker. Helga Ruebsamen schrijft dermate suggestief dat het niet onwaarschijnlijk is dat menigeen in Den Haag, om eens een andere plaats te noemen, meent Mies Taras te hebben gezien, te kennen of er zelfs het slachtoffer van te zijn geweest. Met de mogelijkheid het boek de titel te geven *Dekadent Den Haag Vandaag*, (waarbij „dekadent” op geheel eigen creatieve wijze vertaald kan worden).

Wat *Wonderolie* betreft leert het woordenboek dat zij gelijk is aan ricinusolie, wat inzonderheid een purgeermiddel is, wat weer gelijk is aan een laxeermiddel. Waarmee wel iets gezegd is, maar niet alles verklaard. Slot van het boek, Mies Taras tot de schrijfster i.v.m. de jong en veelbelovend beeldend kunstenaar.

(...) „Mocht je Herman dus nog zien”, riep ze me na, boven het lawaai van de trein uit, „zeg hem dan dat ik zijn kostelijke geld heb belegd. Hoor je me? In Koninklijke Olie...” Ook eerder (p.95) blijkt dat men het laxeermiddel niet al te letterlijk moet nemen. Mies daarover (...) „Geconstipeerde lieden die je een fles wonderolie door de strot moet gieten (...)”.

Ter oriëntatie: Maatschappelijk vindt men dergelijke lieden in de kleine middenstand. Geografisch in heel Nederland, behalve Staphorst en Urk”. Hoe je ze te grazen moet nemen weet Mies zoals Mies alleen maar weet. Met wat? De telefoonkaart! Kleine advertenties aftroggelen door drang naar status en meer winst uit te buiten. Mies:

(...) „In plaats van liegen kon je het ook verkopen van illusies noemen

(...)”

Voorwaarden daarbij: Een zekere slimheid, keihard zijn en keihard vol-

houden. Ook al lijkt het gebied niet plat te krijgen.

Over de slimheid: Een kollega van Mies komt bij een banketbakker wiens specialiteit ligt op Religieus Gebak, (p. 35) (...)

„Hij zette de voor het eerst in zijn leven in zijn spraakwaterval afgedamde E. v.d. J. uiteen wat dat behelsde: Eerste-Communietaarten, Maria-ten-Hemelopnemingtaarten, Verrijzenistaarten, taarten ter gelegenheid van Allerzielen en Allerheiligen en zo de hele r.k. feest en rouwkalender rond. Nu was de keus bij onze drukker schier onuitputtelijk, hij had soezen, een verjaarstaart met kaarsjes, een gespikkelde volkorenbrood, een bruidstaart, maar natuurlijk geen taart met Christus aan 't Kruis en hoewel de drukker van mening was dat we een heel eind zouden komen met de bruidstaart, mits we het maar wisten te brengen (Jozef en Maria), plaatsen we de advertentie van de vrome bakker zonder illustratie.

Toen het op afrekenen aankwam, moest de bakker het dan maar beschouwen als een symbolische uitbeelding van een Vastentaart (...)”

En over het volhouden: Mies „doet” voor de zoveelste maal Zwijnrecht en benadert aldaar de Gebr. A. J. M. en G. P. M. Kok. Brandstoffen (p.48) (...)

„Vooruit, dacht ik, de kousen tot een prop in mijn aktentas frommelend en de schoenen aan mijn besmeurde voeten schuivend, als ik dan moet falen dan ook goed en dan zullen deze heren toch eerst nog een pijp te roken krijgen want nu of nooit ga ik mijn gram halen. Hun bakstenen woning stond, zoals alles van hun uitgebreide bedoeining, grijs van het kolengruis vlak naast het hek. Op de binnenkant van de vensterbank zag je een paar sierpotten met de stoffelijke resten van sanseviëria's, planten die nauwelijks kapot te krijgen zijn, en op de okergeel doorrookte vitrage vormden zwarte vlekken en kringen Japanse lettertekens. Je kon er met geen mogelijkheid doorheen kijken. In die woning werd de zon ook al niet toegelaten. Het raampje in de deur was voorzien van roestig traliewerk. Ik trok aan de groenuitgeslagen belleknop, er klonk een schor geklingel en om geen misverstanden te wekken omtrent de stemming waarin ik verkeerde, liet ik het duren tot ik er een lamme arm van had (...)”

Tot zover dit citaat uit het nemen van de Gebrs. „Ajee” en „Gepee”. Rest nog te vermelden dat Mies buitengewoon veel succes heeft. Niet in de laatste plaats dankzij de jubileum-alkohol-vrolijkheid waarin de gebroe-

ders zich juist op die dag bevinden. Mies verdient er zoveel dat ze kort daarna besluit haar oplichters-praktijken grotendeels te staken. Om weer kort daarna de helpende hand te bieden aan de bewuste beeldhouwer, die nog een smak geld te goed heeft i.v.m. de verkoop van zijn Ei. Een beeldhouwwerk dat verkocht werd aan een zich in het verleden (ver)kledende en levende sado-masochistische heer. Een aanvankelijk wat moeilijk op gang komend gedeelte in het boek, dat in het hoofdstuk *De valstrik* niet veel onder doet voor Mies Taras' geschiedenissen over het misleiden der middenstand.

Of dit — „Mies Taras” geschiedenissen — juist is, is overigens de vraag. Moet men het begin geloven, dan zou *Wonderolie* inderdaad vnl. uit het relaas van deze dame bestaan. De schrijfster zou het manuscript na een ontmoeting op een kerkhof(!) gekregen hebben en haar boek zou dus niet meer zijn dan de weergave van dit manuscript. Neemt niet weg dat, hoewel de schrijfster alleen de gekursifeerde stukken in *Wonderolie* met H.R. ondertekent, ik het begin nog niet voor 1/10 procent vertrouw. Daarvoor is er te veel overeenkomst met haar voorgaande boeken *De Kameleon* en *De Heksenvriend*. Ook in *Wonderolie*: Mensen uit op de vernieling van de ander. Liever: Behept met een instinktmatige drang tot zelfbehoud.

Wat zwaar op de hand klinkt en misschien niet geheel terecht. *Wonderolie* is er op een weerzinwekkende manier te „kostelijk” voor. Waarbij ik mij, met dit te konstateren, ervan bewust ben dat ik bij het lezen van *Wonderolie*, en bij het stil genieten van het cynisme en de ironie van Helga Ruebsamen, zelf een beetje deel nam aan de duistere praktijken van Mies Taras. Desondanks, kopen deze wonderolie...!

Wonderolie, Helga Ruebsamen, uitgeave Querido, Amsterdam.

DICK ZAAL

Gouden tijden voor toerisme

Waar moet het met het toerisme heen? Ruim drieduizend reisbureau-directeuren uit honderd landen van onze aardbol hebben zich daar tegen het einde van het jaar in Amsterdam ernstig over gebogen. Waar moet het met het toerisme heen, ja. „Wij gaan gouden tijden in het toerisme tegemoet. Want het gaat steeds doller worden,” zo heeft Charles West de voorzitter van de ASTA, de club van Amerikaanse reisbonzen, voor wie geen zee te hoog gaat, zelf meegedeeld.

Dat reiswereldje. Zo'n tien tot vijftien jaar geleden dachten wij nog lang en diep na over de mogelijkheden van een zomerhuisje op de Veluwe, een bungalowtje in Appelscha of het neerzetten van een tentje in Limburg. Slechts enkelen trokken met hun auto de grenzen over tot... ja beslist niet verder dan de Riviëra, het mekka van de dure vakantieganger van toen. Maar nu:

- Vliegen alleen al 450.000 Nederlanders naar verre oorden voor spotprijzen.
- Gaan miljoenen mensen in het buitenland met zomervakantie.
- Gaan tienduizenden landgenoten per trein, bus of vliegtuig genieten van een tweede vakantie in de winter.
- Voeren Nederlandse reisorganisaties verbeteren, reclamegeld-verslindende acties om een ieder maar tot de overtuiging te laten komen, dat er ook in ons eigen land heus wel wat te beleven is. Er wordt dan niet in de eerste plaats op de stralende zon gewezen, maar Holland schijnt nog genoeg folk-

J. Strijkers - directeur N.B. voor toerisme

loristische evenementen buiten kloot-schieten en skutjesielen over te hebben om er in ieder geval een serieuze zaak van te maken.

Concurrentiestrijd

Als we de toeristische autoriteiten, die zich in Amsterdam te buiten zijn gegaan in hun vaste wil hun land te verkopen aan reisorganisaties en in dat kader de ene whisky na de andere in verschillende hotels in hun keelgat lieten vlieden, mogen geloven dan zal

de deviezenmarkt de komende tien jaar beheerst worden door het toerisme. Wie een wijle vertoefde in de wandelgangen van Hilton, Apollo, Victoria, Kras of hoe al die hotels mogen heten, zag in zijn gedachten de chaos al losbreken: ratelende computers, concurrentie op leven en dood tussen diverse reisbureaus, Honolulu in een wip, Hawaii in een dag, Australië tussen de middag, Amerika tijdens het bitteruur, jawel, het ging erop lijken, of mensen die dicht bij Schiphol wonen — om maar eens een binnenlands voorbeeld te nemen in de toekomst sneller een avondje uit kunnen gaan op Broadway dan in het centrum van Amsterdam. Zo moet men dat nu nog niet zien, maar toen wij deze kreten losweg in de reiswereld loslieten, keek niemand verbaasd. O zo.

Want lees, hoe het nu al gaat: „Nu,” zo deelde de directeur van Bergmann, Kees Speets, mede, „nu is het al zo — en men hoeft dat niet te geloven, maar het is waar — dat wij op het ogenblik in Amerika al honderden weekendtrips voor Nederland verkopen aan de Amerikanen. Die mensen presteren het toch heus om vrijdagavond laat even naar Europa te vliegen en dan zondagavond thuis weer hun favoriete tv-programma te zien. Het gebeurt. Niet in bijzondere gevallen, nee met honderden per week doen ze het al.”

Amerikanen voorop

De Amerikanen zullen in dit opzicht

maar concurrentie houdt prijzen laag

de toon gaan aangeven. Nu al doen zo'n 450.000 Amerikanen per jaar ons land aan. Directeur Joop Strijkers van het Nationaal Bureau voor Toerisme voorspelt zelfs, dat de miljoen binnen enkele jaren gehaald zal worden. „Als wij,” aldus Strijkers, de watermolens, de tulpen en de kaas een beetje laten vallen voor het achterland en daarop wijzen in de promotie, dan moet je eens zien wat er gaat gebeuren.”

En ach, ons welvarend land ondanks de loonmaatregelen, zal niet onder gaan doen. Vooral de mensen tussen de 18 en de 25 jaar zullen stormenderhand de reismarkt gaan veroveren. Uit een onderzoek, dat tegen het eind van de zestiger jaren plaatsvond, bleek dat op dat moment de leeftijdsgroep tussen de 18 en 25 jaar 34 percent van alle reizen maakte. In de komende tien jaar zal de jeugd nergens meer voor terugschrikken: de reisbureaus zullen zich dan, zo is de prognose, voor iets meer dan de helft van de 18 tot 25-jarigen moeten gaan richten. „De reisagenten,” zegt Strijkers, „zullen door een periode van bijzonder ruw weer moeten gaan.”

„De vele veranderingen in ons wereldje zullen de komende jaren een revolutie in de toeristische branche teweeg brengen,” voegt Charles West daar aan toe.

Hoe?

Charles West: „De behoeften zullen geheel veranderen, de verlangens zullen groter zijn. De voortgaande inflatie, de toenemende koopkracht, de

ontwikkelingslanden en de groeiende welvaart zijn de factoren die de reisindustrie het komende decennium bepalen. Door de komst van de Boeing 747 wordt nu reeds de gemiddelde capaciteit van de vliegtuigen verdubbeld. En daarna zullen de supersonische vliegtuigen de wereld nog kleiner maken. U moet dit ook nagaan: in de komende tien jaar zal het aantal Amerikaanse gezinnen, dat 15.000 dollar of meer per jaar verdient, met 250 percent toenemen. Het kost ons nu al genoeg moeite om de zaak in de hand te houden. We moeten de komende jaren helemaal zorgen dat er niet een volslagen hysterie losbarst.”

Prijzen laag

En of alles nog niet te dol wordt: de scherpe concurrentie zal de prijzen zeer laag houden. De Nederlandse reisbureaus kijken in dat verband op het ogenblik al met klamme handen tegen de komst van het Duitse postorderbedrijf en reisimperium Neckermann in ons land aan. Neckermann heeft zich vooral gespecialiseerd in de bijzondere trips naar nauwelijks toegankelijke gebieden, zoals een veertiendaagse fotosafari naar de binnenlanden van Afrika, of drie weken zandhappen op authentieke wijze in de Sahara, en brengt de toerist daar naar toe voor prijzen, die men nog maar enkele jaren geleden voor een pension in Schin op Geul moest betalen. Enkele kleinere Hollandse toeroperators zullen al moeten verdwijnen door de komst van

Neckermann: zij kunnen niet meer tegen deze concurrentie op.

„En dat is nog niets bijzonders” aldus West. „De regeringen van tal van landen zullen zich in toenemende mate bewust worden van de economische betekenis van het toerisme, waardoor meer en meer landen zich in de concurrentiestrijd om de gulden van de toerist zullen storten. En er zullen meer guldens beschikbaar komen om op reis te gaan.”

Tja.

Over tien jaar zal een congres, dat nu nog in Amsterdam plaats vond, zonder twijfel op de maan gehouden worden. Want als Hawaï voor ons al even dicht bij zal zijn in de nabije toekomst als nu de Ardennen, dan moet je toch wat anders zoeken. Een mens wil nu eenmaal wel eens wat, hebben we altijd begrepen.

RIEN ROBIJNS

De Ambonezen – een geïsoleerde minderheid

Telkens weer kwam je ze tegen, de al wat oudere viaducten, met daarop in grote witte letters: „Ambon moet vrij”. Zo stond het er al jaren en naarmate de verf meer afbladderde, verfloetste ook de betekenisinhoud van de krachtige leus, die bovendien overstemd ging worden door de versere slogan: „Doodt Soeharto”. Tot aan het einde van de afgelopen zomer. Dan, in de vroege morgen van de eenendertigste augustus bezetten 33 Ambonese jongeren in Wassenaar de ambtswoning van de Indonesische ambassadeur. De politieman die voor het hek van de villa op wacht staat, wordt gedood. Nederland is in rep en roer. De actie lijkt iedereen te verrassen. De reactie gaat dan ook gepaard met meer machtsvertoon dan noodzakelijk is, zoals vooral later bij de semi-militaire razzia in het woonoord van de Zuid-Molukkers onder de rook van Rotterdam zal blijken. Bij het bezoek van president Soeharto wordt Den Haag verboden gebied voor diegenen die niet van Ambonese smetten vrij zijn. Toch lukt het enkelen om tot in het hart van de residentie door te dringen. De bezetters zijn inmiddels in het Scheveningse Huis van Bewaring opgeborgen, waar ze op een zaterdagmiddag door een grote groep geestverwanten opgezocht worden. Ook daar ongeregelde heden. We zijn inmiddels vijf maanden verder. Tijd voor de berechting na een zorgvuldig vooronderzoek. Met de

Kerstdagen heeft de radio — vervuld van aan bepaalde hoogtijdagen verbonden gevoelens van naastenliefde — ons deelgenoot gemaakt van een kerkdienst van Christelijke Zuid-Molukse jongeren. Het lijkt een beetje op het afkopen van een soort schuldgevoel. Want als we geloven in een collectieve schuld aan het troosteloze lot van een geïsoleerde minderheid, zijn we er niet met de berechting van een minderheid van die minderheid, die zich tolk maakte van de frustraties van haar achterban. Ze deed dat op een wijze die iedereen terecht afkeurde, maar het sociaal-psychologisch effect van die reactie kon alleen een nog grotere verbittering bij de Zuid-Molukkers zijn. Verschillende regeringswoordvoerders hebben laten blijken dat ze „het Ambonezen vraagstuk” het moeilijkst op te lossen probleem vinden. Uitlatingen die wijzen op het inzicht dat nieuwe uitbarstingen zeker niet ondenkbaar zijn.

Onvrijwillig

In ons land wonen ongeveer 30.000 Ambonezen. Dat zijn er bijna 20.000 meer dan het aantal dat in 1951 onvrijwillig voet aan Nederlandse wal zette. Het aantal zal zeker nog verder stijgen. Mensen zonder duidelijke status, zonder kiesrecht, met een andere huidskleur en lage inkomsten. Indonesiërs die geen Indonesiërs willen zijn en ook geen Nederlander willen

worden en daarom maar als statenloze geboekstaafd staan. Mensen met één alles overheersend politiek ideaal: de beschutting van een eigen staat, zoals die in 1950 een kwartaal lang bestaan heeft: de R.M.S.- de Republiek der Zuid-Molukken of wel de Republiek Maluku Selatan. Een belofte — door Nederland eens gedaan — die na negentien jaar nog steeds niet in vervulling is gegaan, de inspanningen van de commissie voor de mensenrechten van de Verenigde Naties ten spijt. Nog steeds is de Ambonezen het zelfbeschikkingsrecht niet gegeven, waar ze na driehonderdenvijftig jaar koloniale overheersing krachtens artikel 1, lid 2 van het Handvest van de Verenigde Naties aanspraak op menen te mogen maken. Hun ideaal lijkt momenteel verder verwijderd dan ooit. De bereidheid tot gesprekken is er na Wassenaar bij de Nederlandse zowel als bij de Indonesische overheid niet groter op geworden. De uitnodiging aan premier de Jong om met de bezetters in de villa te komen praten over de volkenrechtelijke erkenning van de Republiek, wijst onze eerste-minister van de hand. In de Tweede Kamer zei hij later: „Ik was niet bereid tot een gesprek met deze misdadige lieden.”

Het ideaal van een eigen republiek lijkt overigens bij de in ons land verblijvende Ambonezen sterker te leven dan op Ambon zelf, dat al jaren geleden op brute wijze gedwongen werd de Indonesische soevereiniteit te erkennen. In 1966 werd de laatste opstandeling van formaat, „president” Soumikul door het Soeharto-regime ter dood gebracht. Die ter dood veroordeling was in september vorig jaar misschien de enige dunne streng die linkse tegenstanders van de komst van Soeharto en de Ambonezen bond, alhoewel het anti-Soeharto-comité bij politieke moorden en gevangennemingen in de republiek Indonesia eerder geneigd was aan mensen van communistische signatuur te denken.

Psalmen zingen

Het heeft bij velen (ook bij mij) verwondering gewekt dat jongeren, die Ambon zelf nooit gezien hebben zo warm hebben kunnen lopen voor een politiek ideaal van hun vaders. Ongetwijfeld is de vaderverering zoals die bij de Zuid-Molukkers voorkomt daar voor een deel debet aan. Drs. M. H. Mariën, die een studie gemaakt heeft van de Zuid-Molukkers in ons land, verklaart een en ander uit de behoefte bij deze jongeren aan een eigen identiteit, die ze in Nederland maar nauwelijks kunnen vinden. Op school is ze wel verteld over de storkarton-industrie in Oost-Groningen, maar de Indonesische eilanden-rijtjes (Bali, Lombok, Soembawa, Soemba, Flores en Timor) zijn de meesten al niet

Actie voeren voor de Republiek der Zuid Molukken.

Arrestaties in Den Haag na de bezetting van de Indonesische ambassade.

meer deelachtig geworden.

De mogelijkheden voor identificatie met de Nederlandse cultuur zijn anderzijds weer beperkt. Zo mogen de jonge Ambonezen hier geen dienstplicht vervullen, hoezeer velen van hun vaders dat ook met grote inzet gedaan hebben.

Zo schreef kapitein Schoemaker in 1894 al: „De Ambonees, de eenige inlandsche Christen-soldaat in onze gederen zal nooit nalaten, vóór en na het gevecht psalmen te zingen”. Zoiets was in die tijd zeker een gunstige kwalificatie. De Ambonese soldaat heeft van oudsher een vooraanstaande plaats in het Koninklijk Nederlandsch Indisch Leger bekleed. Hij was de eerste inheemse krijger, die als blijk van waardering voor zijn toewijding aan het koloniale gezag op schoenen mocht lopen en aardappels kreeg. Een niet gering voorrecht. Voor de laatste wereldoorlog diende tien tot twintig procent van de volwassen mannelijke bevolking van het kleine Ambon in ons K.N.I.L. Met de Nederlanders strenden zij zij aan zij tegen Soekarno, wat de laatste nimmer vergat. Zo werd ons land in belangrijke mate verantwoordelijk voor de onmogelijkheid van een soepele integratie van Ambon binnen de nieuwe Indonesische republiek. Gedwongen door de onafhankelijke Nederlandse rechter werd onze regering genoodzaakt de niet op Ambon verblijvende Ambonezen in '51 naar ons land te laten komen. De Indonesische regering kon tevreden zijn. Enkele duizenden lastpakken, die voortreffelijk met wapens overweg konden verdwenen uit het gezichtsveld. In Nederland aangekomen werden de Ambonezen onmiddellijk uit de krijgsdienst ontslagen en in kampen opgeborgen. Wat zich aanvankelijk als een tijdelijk verblijf voordeed, kreeg steeds meer een blijvend karakter. De steun hield op, waarna de Ambonezen zelf hun brood moesten gaan verdienen, de kampen maakten plaats voor woonwijken.

Met dat laatste werd tien jaar geleden

begonnen, maar nog zijn de laatste kampen niet verdwenen. Op 9 oktober 1967 nam het VPRO-televisieprogramma Hoepla een kijkje in zo'n kamp. In de bloemlezing lezen we: „De reportage over de overgebleven KNIL-militairen was een aangrijpende film. De dagen na de uitzending was er een stormloop van telefoontjes bij VPRO en Hoeplamakers van mensen, die geld of goederen aan deze arme Ambonezen wilden geven, en dat ook hebben gedaan. Daarover is niets in de krant gekomen; wel een paar maanden later het bericht, dat kommandant Alexander Leasa en enkele medestanders waren gearresteerd wegens mishandeling”. De Hoepla-makers schreven verder: „Hun perspectieven zijn somber. Vorstenhuis en kabinet, met wie zij zich door eden van trouw verbonden voelen, laten hun smeekbrieven onbeantwoord, en ook in hun eigen milieu worden zij met de nek aangekeken. Zij zijn arm en eenzaam”. Het kamp (in Wierden, bij Almelo) is er nu, drie jaar later, nog.

Gedeeltelijke integratie

Als we op dit moment de beschikbare alternatieven overzien, lijkt er voor de Ambonezen nog maar één mogelijkheid: een gedeeltelijke integratie. De tragiek is dat deze optie door onze regering feitelijk al enige jaren geleden gekozen is, maar dat zij een uitbarsting als die van vorig jaar niet heeft kunnen voorkomen en ook in de toekomst niet lijkt te kunnen uitbannen. Welke zijn de andere theoretische mogelijkheden? In de eerste plaats kan er gedacht worden aan een terugkeer naar Indonesië. De meesten willen dat zelfs niet. Materieel gaan ze er op achteruit, politiek voelen ze zich er niet thuis. In de afgelopen twee decennia hebben slechts 2000 Zuid-Molukkers tot repatriëring besloten, waarbij de Nederlandse regering zorgde voor een gratis overtocht, een huis en een jaar levensonderhoud. Ondanks deze tegemoetkomingen zouden de meesten graag weer terug willen naar ons land. Gedrukt op de Indonesische realiteit, zien ze dat een eigen republiek een idee fixe is, dat de levensomstandigheden er uiterst primitief zijn en dat je twintig jaar westerse welvaart niet zo gemakkelijk „verleert”. Het zal duidelijk zijn dat Nederland de teleurgestelde, naar Indonesië teruggekeerde Ambonezen hier liever niet terug ziet. Deze eerste mogelijkheid is — het is duidelijk — alleen voor onze regering aantrekkelijk om van een moeilijk probleem af te komen.

De tweede mogelijkheid is die van volstrekte afzondering. Zeker ook geen aantrekkelijk perspectief, voor wie gelooft dat isolement alleen maar wanbegrip bij de Nederlanders en verbittering bij de uitgerangerde Zuid-Mo-

lukkers teweeg zou brengen. Hun cultuur zou een Reinkultur worden.

Tegen de derde mogelijkheid van complete assimilatie verzetten ze zich (nu nog) zelf. Het zou betekenen dat ze hun eigen cultuur helemaal prijs zouden moeten geven. Deze mogelijkheid is alleen reëel als ze niet opgelegd wordt, maar als er uit vrije wil voor gekozen wordt.

Blijft over de tussenweg van de gedeeltelijke integratie. Eigen woonwijken, maar geen ghettos. Extra aandacht voor de taalmogelijkheden voor Ambonese kinderen. De redelijken onder de Ambonezen voelen wel voor deze oplossing. Voor de regering is het niet de makkelijkste en goedkoopste weg, maar op de lange duur waarschijnlijk wel de meest aanbevelenswaardige. Discriminaties moeten worden opgeheven en de identificatiemogelijkheden met onze cultuur moeten worden verruimd. Er zal veel meer studie gemaakt moeten worden van de Ambonezen, dan gebeurd is in de ene doctoraalscriptie van drs. M. H. Mariën: „De Zuidmolukkers in Nederland: migranten tegen wil en dank en de minderheidssituatie”. Het overheidsbeleid zal opener, guller, discutabeler, minder formalistisch moeten worden. Uitgangspunt dient daarbij te zijn dat de voorzieningen niet langer als „tijdelijke maatregel voor hulpbehoevenden” worden gezien want integratiepogingen zullen spaak lopen, als de gedachte aan des-integratie nog steeds in het achterhoofd speelt. De regering mag repatriëring niet stimuleren als ze niet zeer grondig onderzocht heeft, welke de ervaring van de gerepatriëerden zijn. Bevoogding over een minderheid moet plaats maken voor aanmoediging van de mondigheid van die minderheid. Voorlichting over de Ambonezen is ook erg belangrijk om allerlei levende vooroordelen te helpen uitbannen. Zo ligt de jeugdcriminaliteit onder de Zuid-Molukkers lager dan onder de Nederlandse jongeren, maar wie zal dat al geloven, laat staan weten?

Inmiddels zijn er ook positieve ontwikkelingen. 10% van de Ambonezen heeft gekozen voor naturalisatie tot Nederlander, meer dan 30% van de huwelijken werd met Nederlandse partners gesloten, een percentage dat nog steeds stijgt. Zo schrijdt de assimilatie langzaam, maar onverbiddelijk voort, af en toe weer teruggedrongen door incidenten die veel wederzijds vertrouwen op een waarschijnlijk te grote proef stellen. De overheid heeft er — ook in het recente verleden — niet altijd even veel blijk van gegeven tegenover de Ambonezen een verstandig beleid te voeren. Hopelijk is de urgentie van een dergelijk beleid haar inmiddels duidelijk geworden.

JAN HAASBROEK

CARONS

